

МОДЕЛЬ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

MODEL OF THE INFRASTRUCTURAL SUPPORT FOR TRANSFORMING THE COMPETITIVE POTENTIAL OF THE TOURISM INDUSTRY ENTITIES

Розроблено модель інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Розглянуто підходи до інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Проаналізовано елементи інфраструктурного забезпечення. Виявлено, що в основу інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії покладено створення туристичних хабів. Розглянуто базове інфраструктурне забезпечення. Досліджено сферу виробництва туристичних послуг/продуктів. Розглянуто сферу туристичного сервісу. Досліджено допоміжне інфраструктурне забезпечення. Доведено, що модель інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, пропонує комплексний підхід який охоплює різні рівні та елементи.

Ключові слова: інфраструктурне забезпечення, модель інфраструктурного забезпечення, конкурентний потенціал, трансформація, суб'єкти туристичної індустрії.

The article elucidates the model of infrastructural support for transforming the competitive potential of tourism industry entities. The focus of the study is on the principal approaches to providing infrastructural support for transforming the competitive potential of tourism industry entities, such as the system-, resource-, factor-, market-based, and entrepreneurial approaches and the elements of infrastructural support. The research findings argue that infrastructure support for transforming the competitive potential of tourism industry entities is implemented at the macro, meso, and micro levels. The basis of infrastructural support for the transformation of the competitive potential of the subjects of the tourism industry is the creation of tourist hubs. Basic infrastructural support involves the sphere of production of tourist services/products and the sphere of tourist service itself. The sphere of production of tourist services/products includes subjects of the tourism industry (travel agents, tour operators) that produce a tourist service/product, establishments of public catering and trade service, collective accommodation facilities (hotels, motels, boarding houses), transport companies, and leisure facilities (theaters, museums, entertainment facilities). The tourist services are provided by institutions of higher education that train specialists in the field of tourism industry, insurance companies, financial and credit and banking institutions, health care facilities, and tourist information centers. The article also considers the auxiliary infrastructural support, or the auxiliary sphere, which includes state and regional management bodies, information and communication institutions, housing and communal services, ecological structures (environmental protection), and border structures. The author's model of infrastructural support for the transformation of the competitive potential of the subjects of the tourism industry offers a comprehensive approach covering various levels and elements.

Key words: infrastructural support, model of infrastructural support, competitive potential, transformation, the tourism industry subjects.

УДК 338.48:005.332.4-05

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.11-28>

Єрко І.В.¹

к.геогр.н., доцент кафедри туризму та готельного господарства, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ierko Iryna

Lesya Ukrainka Volyn National University

Постановка проблеми. Складна економічна та військово-політична ситуація в країні, наявність військового конфлікту змушує віднаходити ті напрями розвитку туристичної індустрії, які будуть конкурентоспроможними у повоєнний період. У той же час, залишаються невирішеними проблеми інфраструктурного забезпечення розвитку конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, який зазнав трансформації у часи COVID 19 та у воєнний період. Відбулися якісні та кількісні зміни у розвитку туристичної індустрії, посилилось конкурентне середовище, значна частина суб'єктів туристичної індустрії вимушено «згорнула» свою діяльність, інші ж відшуковують нові напрями розвитку, що трансформуює їх конкурентний потенціал. Ефективний розвиток конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії потребує нового сучасного бачення інфраструктурного забезпечення цих процесів, яке спроможне адаптуватися та трансформуватися відповідно до умов повоєнного періоду та фаз трансформації і визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В основу розробки моделі інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії покладено праці вітчизняних науковців. Білозубенко В.С., Корнєєв М.В., Горб К.М. досліджують розвиток туристичної інфраструктури країни в умовах глобалізації туризму. Дослідження елементів туристичної інфраструктури були висвітлені в працях: Чвертко Л.А., Вінницької О.А., Корнієнко Т.О. (туристичне страхування), Шелеметьєвої Т.В., Булатова С.В. (туристичні інформаційні центри). Регіональним розвитком інфраструктурного забезпечення туризму займались Левицька І.В., Завальнюк В.В.

Формулювання цілей статті. Метою публікації є розробка моделі інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Завдання дослідження полягають аналізі елементів інфраструктурного забезпечення та створення туристичних хабів.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5395-7557>

Виклад основного матеріалу дослідження.

Варто зауважити, що інфраструктурне забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії передбачає застосування декілька підходів:

- системний підхід – передбачає інтеграцію усіх елементів інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії у єдину систему, яка взаємодіє із чинниками зовнішнього середовища;

- ресурсний підхід – передбачає застосування сукупності необхідних ресурсів для забезпечення процесів трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії та їх інфраструктурного забезпечення. Центральне місце тут займають туристичні ресурси, наявність яких здатна задовольнити потреби споживачів (туристів);

- факторний підхід – ґрунтується на аналізі та систематизації факторів, які здійснюють вплив на функціонування інфраструктури трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Тут важливим є виявлення кореляційних залежностей між чинниками та конкурентним потенціалом, який підлягає трансформації та який, відповідно, потребує відповідного інфраструктурного забезпечення;

- ринковий підхід – передбачає спрямування зусиль усіх суб'єктів та об'єктів інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу на забезпечення збалансованості ринку туристичних послуг/продуктів;

- підприємницький підхід – інфраструктурне забезпечення трансформації конкурентного потенціалу повинне передбачати розвиток підприємницького середовища туристичних послуг/продуктів, розширення пакету туристичних послуг/продуктів, оволодіння новими підприємницькими навиками суб'єктами туристичної індустрії [1].

Модель інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії наведена на рисунку 1.

Зупинимось на розгляді елементів інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії.

Інфраструктурне забезпечення реалізується на макрорівні, мезорівні та мікрорівні. Макрорівень представлений органами державного управління, національними туристичними провайдерами, національною транспортною системою тощо. Мезорівень передбачає ті об'єкти туристичної інфраструктури, які розміщені в межах окремих дестинацій (територій), та які формують їх туристичну привабливість. Мікрорівень визначають суб'єкти туристичної індустрії (туроператори, турагенти), які формують власний конкурентний потенціал, використовуючи туристичні переваги конкретної дестинації.

В основу інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії покладено створення туристичних хабів, які об'єднуюватимуть зусилля та інтереси різних груп стейкхолдерів, що зацікавлені в розвитку сфери туризму.

Туристичний хаб дозволить сконцентрувати зусилля усіх елементів туристичної інфраструктури на певній території, які ефективно взаємодіючи між собою дозволять розвивати конкурентний потенціал суб'єктів туристичної індустрії, забезпечувати збалансований ринок туристичних послуг/продуктів відповідно до умов трансформаційного процесу. Туристичні хаби можуть створюватися як в межах окремих дестинацій, так і охоплювати декілька дестинацій, які вирізняються спорідненістю туристичних ресурсів, потенціалом, інфраструктурою, геополітичним розташуванням та іншими чинниками.

Туристичні хаби дозволяють охопити різних суб'єктів підприємництва, які ефективно співпрацюють із закладами вищої освіти, банківськими та страховими установами, органами влади, транспортними компаніями, закладами ресторанного та торговельного обслуговування та ін. для створення конкурентоспроможної туристичної послуги/продукту та максимального задоволення потреб споживачів (туристів) у них. Туристичний хаб є тим інструментом, який здатен залучити інвестиційні ресурси у розвиток туристичної індустрії, оптимізувати туристичні потоки, покращити якість туристичного обслуговування (впровадження стандартів безпеки, стандартів туристичного обслуговування), підвищити туристичну привабливість дестинації, забезпечити сталий та безпечний розвиток туристичної індустрії.

Структурні елементи сфер інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії наведено на рисунку 2. Отож, базове інфраструктурне забезпечення формують сфера виробництва туристичних послуг/продуктів та сфера туристичного сервісу. Вагоме місце в системі інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії належить сфері виробництва туристичних послуг/продуктів, яка складається:

- суб'єктів туристичної індустрії, а саме турагентів та туроператорів, які продукують туристичні послуги/продукти. Вони є основними «гравцями» та ринку туристичних послуг/продуктів та формують їх туристичний пакет залежно від туристичної привабливості дестинації, забезпечення її туристичними ресурсами та ємності ринку. Суб'єкти туристичної індустрії аналізують ринок туристичних послуг/продуктів, визначають його кон'юнктуру, формують конкурентні переваги

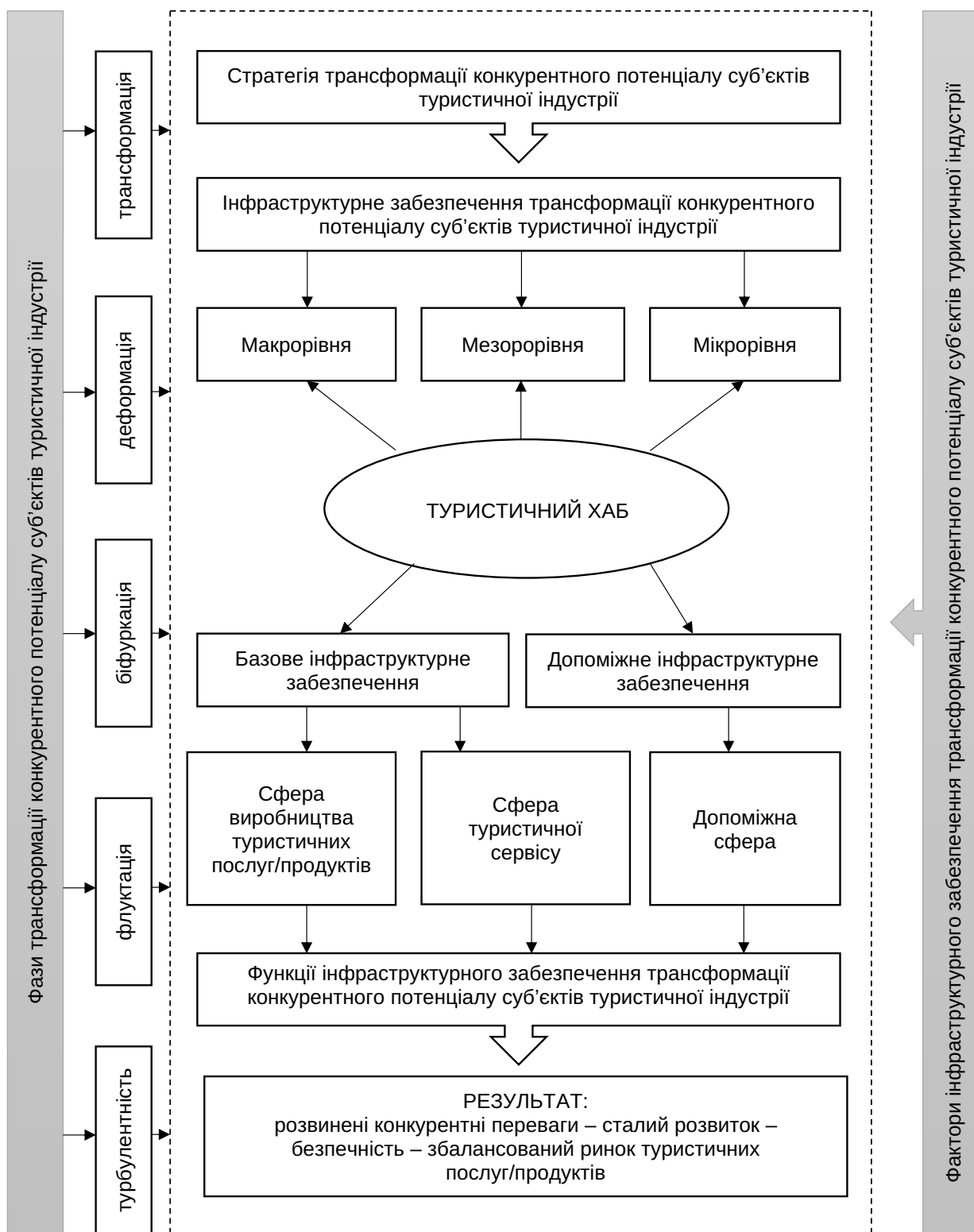

Рис. 1. Модель інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії

дестинації, забезпечують сталість та безпечність туристичної дестинації;

– закладів ресторанного господарства (громадського харчування) та торговельного обслуговування. Дані інфраструктурні об'єкти забезпечують туристів потребою у харчуванні, гастрономічному

задоволенні, формують широкий товарний асортимент задля задоволення потреб споживачів. У даному напрямі важливим постає якість торговельного обслуговування, якість та асортимент товарів та послуг. Споживачам може бути представлений різний клас закладів ресторанного

Рис. 2. Структурні елементи сфер інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії

господарства та громадського харчування, різні формати торгівлі, типи об'єктів роздрібної торгівлі, види торговельного обслуговування, що дозволить задовольнити різні потреби споживачів, зважаючи на їх уподобання та купівельну спроможність;

- колективних закладів розміщення, а саме готелів, мотелів, пансіонатів, будинків відпочинку, кожен із яких має власну потужність номерного фонду, якість побутового обслуговування, рівень сервісу та призначення яких полягає у прийомі, розміщення та організації ночівлі туристів (тимчасових відвідувачів);

- транспортних компаній, а також якості транспортних шляхів сполучення, їх пропускною спроможністю, парком транспортних засобів, що у сукупності визначає якість транспортного обслуговування туристів, їх трансфер до місць відпочинку та дому. Туристам можуть пропонуватися різні види транспорту: залізничний, повітряний, водний, автомобільний, що визначається вартістю перевезень, швидкістю перевезень, безпечністю перевезень, віддаленістю туристичних об'єктів тощо;

- закладів дозвілля, які є важливими з позиції індустрії гостинності та надають широкий спектр послуг для туристів: відвідування різних

розважальних заходів, таких як фестивалі, конкурси, карнавали, цирки, ярмарки, атракціони, спортивні змагання, кінофільми під відкритим небом. Такі заходи дозволяють отримати позитивні емоції споживачам, усунути стрес, відновити емоційний та психологічний стан, що є особливо актуальним у воєнний та повоєнний періоди.

Що стосується сфери туристичного обслуговування, то тут варто виділити такі інфраструктурні елементи трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії як:

- заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців в сфері туристичної індустрії. Важливим у даному напрямі є швидка реакція ЗВО на існуючий попит на ринку праці, формування компетентностей фахівця, який здатен стратегічно та критично мислити, аналізувати ретроспективу, поточний стан та перспективи розвитку туристичної індустрії, а також приймати управлінські рішення, адаптовані до умов воєнного та повоєнного періодів. На ЗВО покладається відповідальність за підготовку конкурентоспроможного фахівця, який здатен трансформувати конкурентний потенціал суб'єктів туристичної індустрії відповідно до умов середовищ та потенціалу дестинації;

– страхові компанії, які надають послуги страхування під час подорожі, що дозволяє забезпечити «страховий захист ризиків як підприємств туризму, так і споживачів туристичного продукту. За умов досягнення економічної стабільності та певного рівня добробуту населення країни, страхування, задовольняючи бажання безпеки та забезпечуючи гарантований рівень доходу, може сприяти підвищенню якості життя – тоді розкривається бажання людини оздоровлюватись, подорожувати, відпочивати, тощо» [2]. Слід зауважити, що система страхування туристичних послуг напряму корелюється із загальним економічним станом країни, її сталим розвитком та безпекою. Негативна економічна та політична ситуація в країні, загострення воєнного конфлікту негативно впливає на ринок страхових послуг. Так, низька купівельна спроможність населення, його зuboжіння, посилення соціальної напруги як наслідок низького рівня соціального розвитку країни знижує попит на страхові послуги. З іншої сторони, надання туристичних послуг супроводжується різними видами ризиків та можливих негативних наслідків, що актуалізує необхідність удосконалення системи страхування, та збільшення рівня довіри населення до страхових компаній. Потребує трансформація системи страхування в напрямку удосконалення механізмів страхових виплат, розробки превентивних заходів настання страхових випадків, формування інформаційної культури туристів та суб'єктів туристичної індустрії, удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення страхування туристів тощо;

– фінансово-кредитні та банківські установи, які надають фінансові ресурси суб'єктам туристичної індустрії для ведення та масштабування підприємницької діяльності. Трансформація конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії потребує відповідного фінансового супроводу. Суб'єкти туристичної індустрії, конкурентний потенціал яких знаходиться у фазі флуктації, біфуркації чи деформації не володіють достатнім обсягом фінансових ресурсів, необхідних для проведення трансформаційних змін. Відповідно, постає проблема пошуку інфраструктурних об'єктів, здатних забезпечити фінансування діяльності суб'єктів туристичної індустрії та розвитку їх конкурентного потенціалу;

– заклади охорони здоров'я, основне завдання яких полягає у забезпеченні життєдіяльності населення, надання медичних послуг під час подорожі. Окремим напрямком у туристичній індустрії є розвиток медичного туризму, який набуває все більшої популярності у багатьох країнах світу. Україна теж має потенційні можливості для розвитку медичного туризму, зокрема в сфері фітотерапії, профілактичного лікування. Тут важливим є достатня кількість ліжкомісць, лікарів,

закладів профілактичного лікування. Важливим напрямом в контексті інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії є розвиток медичного туризму, що теж потребує якісних медичних закладів та медичних послуг;

– центри туристичної інформації є важливим елементом туристичної інфраструктури, основна мета діяльності якого – надання вичерпної інформації споживачу (туристу) про туристичну дестинацію, її визначні місця, найбільш визначні туристичні локації, тобто забезпечити цікаву та безпечну подорож туристу. Також такий центр може «здійснювати інформаційне забезпечення системи державного регулювання та управління туризмом у регіоні, оскільки потрібно постійно оновлювати нормативно-правову та інформаційно-аналітичну бази, які забезпечують ефективне управління розвитком сфери туризму та курортів» [3].

Допоміжне інфраструктурне забезпечення включає:

– органи державного та регіонального менеджменту як суб'єкти макро та мезорівня приймають управлінські рішення щодо здійснення трансформаційних процесів конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Важливим в процесі прийняття таких управлінських рішень є врахування фаз трансформації, оскільки, з однієї сторони, суб'єкти туристичної індустрії різняться за рівнем конкурентного потенціалу, а з іншої – розбалансування ринку туристичних послуг/продукції потребує застосування диференційованого підходу до вибору стратегії та пріоритетних напрямів трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії;

– інформаційно-комунікаційні заклади, які забезпечують комунікацію між споживачами туристичних послуг та суб'єктами туристичної індустрії. Такі заклади формують телекомунікаційні зв'язки (інтернет зв'язок, поштовий, телефонний, телебачення, екстерні служби), які задовольняють потреби туристів у таких видах послуг. Трансформація конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії вимагає формування комплексних інтегрованих комунікаційних мереж, що дозволить успішно просувати туристичну послугу/продукт на ринок, надавати якісні туристичні послуги/продукти, формувати попит на них, а також збалансовувати ринок туристичних послуг/продуктів;

– житлово-комунальне господарство, як інфраструктурний об'єкт дозволяє забезпечити суб'єктів туристичної індустрії та інших учасників на ринку туристичних послуг/продуктів тепло-, водо- та енергопідведенням. Якість роботи житлово-комунального господарства впливає на рівень туристичного обслуговування, задоволеність туристів побутовим обслуговуванням. Варто зауважити,

що більшість житлово-комунального господарства містить застарілі технології та обладнання, що не відповідає міжнародним та в окремих випадках національним стандартам туристичного обслуговування. Трансформація конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії потребує якісно нового та сучасного обладнання, яке спроможне надавати конкурентоспроможні туристичні послуги та задовольнятиме потреби споживачів;

– екологічні структури (природоохоронні), основне призначення яких регулювати природоохоронну діяльність в процесі надання туристичних послуг. Привабливість туристичної дестинації визначається багатьма чинниками, чільне місце серед яких займає чисте довкілля, приємні краєвиди тощо (особливо актуально для сільського зеленого туризму), що стимулює потік туристів, а відтак і покращує фінансову спроможність дестинації та забезпечує її сталий розвиток. У даному напрямі, важливими, з однієї сторони, є достатні обсяги капітальних інвестицій на охорону довкілля, а з іншої – постійні поточні витрати на його підтримку та забезпечення сталості розвитку туристичної індустрії;

– прикордонні структури, які є важливими з позиції пропускної спроможності туристів. Це передбачає достатню кількість діючих пунктів пропуску, які дозволяють забезпечити потік міжнародних туристів, оптимізацію процесу перетину кордону туристами, що сприятиме імплементації країни у міжнародний туристичний простір. Водночас, варто зауважити, що впровадження безвізового режиму між Україною та Країнами Європейського Союзу позитивно вплинуло на розвиток туристичної індустрії, проте, в основному це стосується виїзного туризму [4].

Висновки. Інфраструктурне забезпечення трансформації конкурентного потенціалу є важливим фактором для розвитку туристичної індустрії. Модель інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, пропонує комплексний підхід який охоплює різні рівні та елементи. Базове та допоміжне інфраструктурне забезпечення складаються з різноманітних суб'єктів, які відіграють важливу роль у функціонуванні туристичної індустрії. Модель інфраструктурного забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії дозволить розвинути критерії трансформації: конкурентні переваги, сталий розвиток, безпечність та вплине на збалансований ринок туристичних послуг/продуктів у повоєнний період. У подальших дослідженнях варто детальніше приділити увагу функціям інфраструктурного

забезпечення трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

Білозубенко В.С., Корнієєв М.В., Горб К.М. Розвиток туристичної інфраструктури країни в умовах глобалізації туризму. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/9.pdf (дата звернення: 10.05.2024).

1. Чвертко Л.А., Вінницька О.А., Корнієнко Т.О. Стан та проблеми розвитку туристичного страхування в Україні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2020. Вип. 16. Т. 1. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/4521/5023> (дата звернення: 10.05.2024).

2. Шелеметьєва Т.В., Булатов С.В. Діяльність туристичних інформаційних центрів: світовий досвід та вітчизняна практика. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/164000> (дата звернення: 10.05.2024).

3. Левицька І.В., Завальнюк В.В. Інфраструктура забезпечення розвитку туризму у Вінницькій області. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=25692.pdf>

REFERENCES:

1. Bilozubenko V.S., Kornieiev M.V., Horb K.M. (2018) Rozvytok turystychnoi infrastruktury krainy v umovakh hlobalizatsii turyzmu [Development of tourist infrastructure of the country in the conditions of tourism globalization]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 10. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/9.pdf (in Ukrainian)

2. Chvertko L.A., Vinnytska O.A., Kornienko T.O. (2020) Stan ta problemy rozvytku turystychnoho strakhuvannia v Ukraini [State and problems of tourist insurance development in Ukraine]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Actual problems of the development of the economy of the region*, vol. 16. T. 1. Available at: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/4521/5023> (in Ukrainian)

3. Shelemetieva T.V., Bulatov S.V. (2019) Diialnist turystychnykh informatsiinykh tsentriv: svitovy dosvid ta vitchyzniana praktyka [Activities of Tourist Information Centers: World Experience and Domestic Practice]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Herald of economic science of Ukraine*, no. 2. Available at: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/164000> (in Ukrainian)

4. Levytska I.V., Zavalniuk V.V. (2015) Infrastruktura zabezpechennia rozvytku turyzmu u Vinnytskii oblasti [Infrastructure development of tourism in Vinnytsia region]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, vol. 2 (17). Available at: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=25692.pdf>. (in Ukrainian)